

crkva u svijetu

POGLEDI

NOVOSTI U CRKVENOM ŽENIDBENOM PRAVU

Josip Delić

Uvod

Imamo *Kodeks kanonskog prava* Ivana Pavla II. Čekali smo ga 20 godina. Poslije Sabora se vidjelo da se Crkva bez prava i Zakonika izlaže opasnosti da izgubi svoju društvenu komponentu, kako reče kard. Pericle Felici. Odlike su ovoga Zakonika: prilagođenost novim prilikama u kojima živi Crkva, vjernost Saboru i saborskim odlukama, vjernost zakonodavnoj tradiciji Crkve, pravna narav u zakonskim izričajima, a ne samo savjeti ili lijepi izvodi iz saborskih odluka. Ovaj je Zakonik u svim svojim dijelovima pastoralno usmjeren, kako se to izražava u k. 1752. »*prae oculis habita salute animarum, quae in Ecclesia suprema semper lex esse debet*«. Pastoralna usmjerenost osobito se osjeća u dijelu koji govori o sakramentima i sakramentalima, pa se daju odredbe u obliku preporuka, sugestija ili poticaja, ostavljajući dio odredaba da ih konačno uredi Biskupske konferencije prema svojim potrebama.

Crkva je po svojoj naravi misijonska, pa je i Zakoniku dana ta dimenzija i ekumenski duh u želji da se i preko zakonskih odredaba približimo braći koja vjeruju u Krista. Ovaj je Zakonik jasniji, jednostavniji i kraći nego onaj iz 1917. godine, a ima i drugačiji raspored, bliži naravi Crkve — božansko-ljudske ustanove.

Odredbe o ženidbi nalaze se u IV. knjizi koja nosi naslov *Služba posvećivanja u crkvi* (834—1253). Knjiga je dobila novi naslov, a ne kao prije *De rebus*, jer su sakramenti i sakramentali »sveti znakovi i sredstva po kojima se izražava i učvršćuje vjera, štuje Bog i vrši posveta ljudi« (840). — Sedmi naslov radi o ženidbi od 1055. do 1165. kanona.

A podijeljen je na deset poglavlja, koja nakon osam uvodnih kanona rade: 1. o *pastoralnoj brizi i onome što prethodi vjenčanju* (1063—1072); 2. o *zaprekama općenito* (1073—1082); 3. o *zaprekama posebno* (1083—1094); 4. o *pristanku* (1095—1107); 5. o *ženidbenom obliku* (1108—1123); 6. o *mješovitim ženidbama* (1124—1129); 7. o *tajnoj ženidbi* (1130—1133); 8. o *učincima ženidbe* (1134—1140); 9. o *rastavi supruga* (1141—1155); 10. o *ukrepljenju ženidbe* (1156—1165).

Odmah treba napomenuti da je CIC iz 1917. imao 131 kanon o ženidbenom pravu, a ovaj ima 111 i tri poglavlja manje, koja su radila o zabranama, o mjestu i vremenu slavljenja vjenčanja i o drugoj ženidbi. Novo poglavlje koje je uneseno u ovaj Zakonik — o mješovitim ženidbama — nastalo je za vrijeme Sabora i bilo je izraženo u dokumentu *Matrimonia mixta* izdanom 31. ožujka 1970.

Uvodni kanoni

Uvodni su kanoni stavljeni u logičniji red nego što su bili prije, a među njih su uneseni i kanoni 1035. i 1081. iz CIC 17, u kojima se proglašava pravo da svatko može sklopiti ženidbu (1058) i određuje ženidbeni pristanak (1057). Iako je svaka definicija u pravu opasna, u prvom kanonu o ženidbi definira se ženidba na novi saborski način kao: »Ženidbeni savez, kojim muž i žena između sebe stvaraju zajedništvo života, koje je po samoj svojoj naravi upravljeno kako na dobro supruga tako i na rađanje i odgoj djece, a od Krista Gospodina među krštenima uzdignut na dostojanstvo sakramenta« (1055, & 1).

Nova definicija uzima riječ *foedus* — savez, koji se upotrebljava u Bibliji da bi se izrazio posebni odnos između Boga i njegovog naroda. Danas se isti pojam upotrebljava u međunarodnom pravu za oznaku većih ugovora među narodima osobito poslije ratova. Drugi je pojam u definiciji *consortium vitae* — zajedništvo života, upotrijebljen je i u *Gaudium et Spes*, a potječe iz rimskog privatnog prava i upotrebljava se u ugovorima osobito ekonomske naravi.

Svakako, nova definicija na bolji i potpuniji način izražava ono što je smisao ženidbenog života, jer traži od supruga savršenstvo u kojem im sve treba biti zajedničko, a oni moraju biti uvijek svjesni da su u savezu s Bogom, izvorom njihova zajedništva. Sama narav upravljena je na rađanje i odgoj djece, pa nije potrebno govoriti o ciljevima, kao u starom CIC 17. Ovdje se ne govori o prednosti jednih ciljeva pred drugima, jer u savršenom zajedništvu nije potrebno isticati tko ima prednost; prednost je svojstvo svih.

U drugom paragrafu, zadržanom iz staroga Zakonika, daje se stara definicija ženidbe u nastanku ili vjenčanja govoreći o ugovoru, koji je među krštenima uvijek sakramentat. To je dvaput naglašeno i to namjerno, jer se htjelo odgovoriti onima koji su tražili da se ugovor odvoji od sakramentalnosti. Neki teolozi misle da bi se na taj način mogli riješiti mnogi problemi spojeni sa ženidbom, osobito s obzirom na nerazrješivost, koja baš po sakramentalnosti dobiva naročitu čvrstoću (1056).

Iz definicije ženidbenog pristanka izbačena je biološka komponenta o predavanju i primanju prava na tijelo s obzirom na čine po sebi podesne za rađanje djece, a naglašena neopozivost ulaska u ženidbeni savez, kojim supruzi dobivaju sva prava i dužnosti koje iz tog saveza proizlaze, poglavito radi života u obitelji. Ovdje se osjeća koliko je trebalo truda da bi se saborska nauka o braku i obitelji prenijela u pravne propise, jer Sabor gleda ženidbu kao zajednicu života i ljubavi upravljenu na rađanje i savršenstvo samih supruga (GS, 45 ss).

U k. 1059, govoreći o vlasti nad ženidbom, ima riječ »katolika«, a ne kao prije »krštenih«, da se na taj način u ekumenskom duhu odredi kompetencija crkvene vlasti. Među vrstama ženidbe zadržana su samo tri pojma: tvrda neizvršena, trda izvršena i mislena ženidba koja je sklopljena uz neku zapreku (1061). Ženidba postaje izvršena *ako supruzi »modo humano« izvrše bračni čin. Prema tome ženidba nije izvršena, ako je to učinjeno protiv volje jednoga od supruga i ne na naravni način*, jer je Crkva uvijek priznavala i priznaje naravno pravo i postavke same naravi i na njima, kao na nečemu nepromjenjivom, gradi svoje zakone.

Ostaje i dalje otvoreno pitanje: što je sa sakramentalnošću ženidbe onih koji su vjenčani s nekrštenima, pa i s dozvolom Crkve? Može li biti ženidba, koja je po sebi jedinstvena cjelina, u jednoj osobi sakrament a u drugoj ne?

Drugo pitanje koje se u novije vrijeme postavlja jest što je sa sakramentalnošću ženidbe onih koji su kršteni, ali su odbacili svoju vjeru ili je nisu nikada ni upoznali niti su osim krštenja imali kakve veze s vjerom i Crkvom. Da li su njihove ženidbe sakrament samo zbog toga što ih je netko odnio na krštenje?

Jedan od principa koji je vodio obnovu crkvenog zakonika bio je i princip subsidiarnosti, tj. što može manja zajednica ne smije sebi pridržavati veća; što može pojedinac ne smije sebi pridržavati zajednica; što može niži poglavar ne smije sebi pridržavati viši. Razumljivo da uvijek pred očima treba imati opće dobro same zajednice, koje ostaje putokaz u određivanju tko što može. Na tom principu vrši se svaka decentralizacija vlasti u Crkvi.

Ovaj princip obilato je primjenjen i u ženidbenom pravu pa posljednji uvodni kanon određuje da ne treba propisivati općim zakonom ništa što bi se odnosilo na zaruke. Predviđeno je da Biskupske konferencije odrede za svoja područja prema običajima koji tamo postoje ili prema propisima civilnih zakona.

Pastoralna briga i ono što treba prethoditi vjenčanju

Biskupskoj konferenciji i mjesnom ordinariju povjerena je dužnost da odrede što je potrebno učiniti da bi se dokazalo slobodno stanje onih koji ulaze u ženidbu i kako će se pripraviti za ženidbeni život (1064 i 1067), jer prije sklapanja ženidbe mora postojati sigurnost da ništa ne priječi dopušeno i valjano vjenčanje (1066).

Ovdje se osjeća, kao malo gdje u Zakoniku, velika pastoralna usmjerenost, jer se traži od svih dušobrižnika da svojim vjernicima pruže sve ono što će omogućiti da u ženidbi žive kršćanski i da rastu u savršenstvu. To treba ostvariti propovijedanjem i katekiziranjem koje će biti prilagođeno uzrastu te putem sredstava društvenog pripočavanja o značenju kršćanske ženidbe i dužnostima supruge. Oni se moraju brinuti za kršćansku pripremu za vjenčanje i plodno liturgijsko slavlje sakramenta, da bi supruzi osjetili da njihovo vjenčanje označava i da po njemu ostvaruju misterij ljubavi Krista prema Crkvi (1063).

U pastoralnoj brizi ne samo za supruge nego i za njihovu obitelj — i to je novo — moraju ordinarij i župnik pozvati u pomoć stručnjake, muževe i žene, u obiteljskim i bračnim pitanjima (1064). Na taj način novo pravo određuje da se za novu obitelj brinu ne samo službenici Crkve nego i cijela zajednica, i to ne samo time da prijave ako saznaju za koju zapreku, nego i pozitivno da svojim savjetima, pomoću i primjermom odgovorno potiču novu obitelj da živi u kršćanskom duhu.

Iako su iz Zakonika nestale zabrane i na taj način pojednostavnjen cijeli dio o smetnjama, ipak se ne smije pristupiti vjenčanju, osim u slučaju nužde, bez dozvole mjesnog ordinarija, kada se radi o ženidbama: lutalicá, onih koji po civilnim zakonima ne smiju sklopiti ženidbu, koji imaju naravne obaveze prema drugoj strani ili djeci koju su rodili iz prijašnje veze, onih koji su javno odbacili katoličku vjeru, koji su pod crkvenom kaznom, maloljetnika bez znanja roditelja, ili ako su roditelji razborito protivni vjenčanju i ženidbi koja se sklapa preko zastupnika (1071).

Biskup neće dati dozvolu onima koji su javno odbacili katoličku vjeru, ako ne učine ono što je propisano za mješovite ženidbe, tj. dati izjavu o svojoj vjeri i odgoju djece. Ovdje je nastala teškoća s pitanjem što znači »qui notorie fidei abiecerit«, jer se u k. 1117. kaže da oni koji su otpali od vjere nisu dužni na ženidbeni oblik. Prema tome, čini se, da se ovdje radi o neprakticiranju vjerskih dužnosti.

O zaprekama općenito

Budući da su ukinute zabrane i razlike između viših i nižih zapreka te izbačeno deset kanona koji su govorili o oprostima (1048—1058, CIC 17), zatim pojednostavnjen način davanja oprosta u smrtnoj opasnosti i u hitnim slučajevima — to je ovaj dio mnogo jasniji i razumljiviji. Nova definicija zapreke je jasnija i točnija, jer neprikladnost (inhabilitas) za ženidbu dolazi od pozitivnog zakona, a nesposobnost (incapacitas) od naravnog prava. (1073).

U razdiobi zapreka ostale su samo javne i tajne (1074). Samo Sveta Stolica može autentično izjaviti koje zapreke po božanskom pravu prijete ženidbi. Ona jedina može postavljati i druge zapreke (1075). Ordinarij može zabraniti u pojedinačnim slučajevima svojim vjernicima sklapanje ženidbe zbog teška i opravdana razloga, i to na određeno vrijeme, ali ne može postaviti zapreku (1077).

Oprostite daje ordinarij mjesta svojim vjernicima od svih zakona crkvenog prava, pa i zapreka, izuzev ako ih je sebi pridržala Sveta Stolica. A ona je sebi rezervirala oprostite od zapreke koja nastaje iz svetoga reda, javnog trajnog zavjeta čistoće položenog u institutu posvećenog života kao i zapreke zločina prema k. 1090 (1078). Posebno je uz ovo naglašeno da se nikada ne daje oprost od krvnog srodstva u izravnoj lozi ili u pobočnoj između brata i sestre, jer se to smatra zaprekom naravnog prava (1078, & 3).

U smrtnoj opasnosti od svih zapreka crkvenog prava, osim od celibata, oprost može dati mjesni ordinarij ili, ako se do njega ne može doći, župnik, sv. službenik uredno delegiran, svećenik ili đakon koji prisustvuje vjenčanju po k. 1116, & 2, ispovjednik za tajne slučajeve, bilo u ispovijedi bilo izvan (1079).

Iste ovlasti imaju svi gore spomenuti u slučajevima ako se zapreka otkrije tek kad je već sve spremno za vjenčanje, a ono se bez velike štete ne može odgoditi dok se ne dobije oprost (1080, & 1). Isto vrijedi i za konvalidaciju već sklopljene ženidbe (1080, & 2). Ne spominju se nikakovi uvjeti za davanje oprosta. Precizirano je što znači da se »ne može doći do odgovarajućeg poglavara« koji bi mogao dati oprost, tj. kad ostaje još jedino telefon ili brzojav da se pita; to znači da se ne može doći do poglavara (1079, & 4).

Iz ovoga što je određeno s obzirom na oprostite jasno se vidi da jedino laik koji zakonito prisustvuje vjenčanju kao službeni svjedok (1112) ne može davati oprostite u hitnim slučajevima ili u smrtnoj opasnosti. — Stari propisi da se oprostite moraju prijaviti ordinariju i ubilježiti u Maticu vjenčanih ostaju i dalje na snazi (1081).

O zaprekama pojedinačno

Ukinuto je duhovno srodstvo, a neke su zapreke smanjene u svojem opsegu, pa ne zahvaćaju sve koje su prije zahvaćale. Biskupskim konferencijama za njihova područja daje se pravo da traže višu dob od propisane, tj. 16 za muške, a 14 za ženske osobe (1083).

U k. 1084. govori se o impotenciji za bračni čin i time se riješava različito tretiranje materije od rimske jurisprudencije za mušku i žensku osobu. Za mušku osobu jurisprudencija je tražila i verum semen in testiculis elaboratum, jer je prvotni cilj ženidbe bio rađanje djece. Kako se više ne govori o ciljevima, a zajedništvo života u svojoj punini može biti ostvareno i u brakovima u kojima nema djece, to je ova zapreka svedena samo na impotenciju coeundi.

Iako je mogla biti stavljena u ono poglavlje koje govori o mješovitim ženidbama, zapreka »disparitas cultus« je ipak zadržana kao posebna zapreka. Tom zaprekom prema k. 1086, & 1, nisu vezani oni koji su od Crkve otpali formalnim činom.

Jedna od nekoliko stvari u kojima se i u novom Zakoniku očituje razlika među spolovima jest i zapreka otmice, koja i dalje vrijedi samo

za otete ženske osobe, dok oteti muškarac nije zahvaćen ovom zaprekom za ženidbu, pa je može slobodno sklopiti, iako je pod vlašću otmičarke (1089).

Promijenjena je zapreka zločina u novom *Zakoniku*. Zapreku čini jedino ubojstvo bračnoga druga, vlastitog ili druge stranke, i zajedničko ubojstvo jednoga od bračnih drugova ili obaju, učinjena fizičkim ili moralnim djelom. Više se ne traži preljub kao jedan od uvjeta da bi se upalo u zapreku; dovoljno je da su ubojstvo ili ubojstva učinili u cilju ženidbe (1090).

I zapreka krvnog srodstva je smanjena, jer od sada zapreku čini krvno srodstvo u izravnoj lozi za sva koljena, a u pobočnoj lozi do četvrtog koljena uključno. Kako se vidi iz riječi, promjenjen je način brojenja koljena. Do sada je crkvenom pravu prednost imao germanski način brojenja koljena, a sada je prihvaćen onaj koji je imalo rimsko pravo, a taj za izravnu lozu i za pobočne ima isto pravilo koje glasi: »Toliko je koljena koliko je rođenja odbivši korijen.« Prema tome od sada ne mogu sklopiti ženidbu svi u izravnoj lozi, a u pobočnoj do bratučeta ili prvih rođaka, tj. djece braće ili sestara (1091).

Tazbina je svedena samo na izravnu lozu, pa muž ne može sklopiti ženidbe sa svojom pastorkom ili punicom (1092). Javna čudorednost zapreku čini samo u prvom koljenu izravne loze (1093). 1094. kanon prenio je na cijelu Crkvu odredbu da po novom *Zakoniku* građansko srodstvo čini zapreku u izravnoj lozi, i do drugog koljena pobočne loze.

O ženidbenom pristanku

Zakonodavac je skupio u tri velike skupine glavne razloge zbog kojih netko može biti nesposoban dati pristanak na ženidbu; k. 1095. glasi: Nesposobni su za sklapanje ženidbe: 1. koji nemaju dovoljnu upotrebu razuma; 2. koji boluju od pomanjkanja zrelosti s obzirom na bitna ženidbena prava i dužnosti koje međusobno treba da predaju i prime; 3. koji radi psihičkih razloga ne mogu prihvatiti bitne obaveze ženidbe. Kodeks ne ulazi u pojedinosti, a to i ne može. Područje ovih triju razloga za nesposobnost vrlo je široko i već poznato rimskoj jurisprudenciji i dugo je vremena upotrebljavano u crkvenim sudovima. Psihologija i psihijatrija u ovom području pomažu da se otkrije sposobnost osoba za vjenčanje, kao i to da li su supruzi u času vjenčanja bili sposobni za vjenčanje.

Izričaj »Oni koji nemaju dovoljnu upotrebu razuma« mnogo je širi nego ono što se je govorilo prije o amenciji i demenciji, a zrelost o kojoj se govori u broju 2, iako je neodređena i nedefinirana, daje sucima mogućnost da sami u konkretnim slučajevima odrede uz pomoć stručnjaka do koje je mjere utjecala ili utječe na pristanak, odnosno koliko o njoj ovisе razumsko-voljni čini, osobito da li je u stanju u kojem se nalazi dotična osoba sposobna prihvatiti prava i obaveze koje su bitne za ženidbu.

Šizofrenija u svim svojim oblicima, paranoia, psihoze, neuroze i druge psihičke perturbacije utječu na ljudska stanja i raspoloženja, pa prema tome i na ženidbeni pristanak. Problemi nastaju kad se pita koliko isključuju sposobnost prihvaćanja obaveze. Mnogo je anomalija, poglavito na seksuanlom području, pa i njih sudovi uzimaju u obzir. Ovdje treba napomenuti da ovaj kanon smatraju velikom novošću u Zakoniku, ali izgleda da ne će mnogo pomoći u rješavanju problema spojenih uz davanje pristanka, jer je sve u njemu preopćenito i neodređeno, a k tome rimska je jurisprudencija otišla daleko naprijed.

U odredbama o zabludi zadržava se stari govor o zabludi u osobi, koji čini ženidbu nevaljanom, o zabludi u kvaliteti neke osobe, koja čini ženidbu nevaljanom samo onda, kad se to direktno i poglavito želi (1097). Vrlo važna novost u ovoj materiji je error dolosus — namjerna prevara. Po prvi put u povijesti kanonskog prava namjerno izazvana zabluda o svojstvu neke osobe s kojom se sklapa ženidba, koje je svojstvo takvo da će izazvati nered u zajedništvu bračnog života čini razlog nevaljanosti ženidbe. Ova namjerno izazvana zabluda mora biti učinjena samo zato da bi se dobio pristanak na ženidbu, pa se time određuje i pomaže jurisprudenciji u rješavanju slučajeva.

Pojednostavnjeni su propisi o uvjetima, a nabranjanje raznih vrsta uvjeta više ne postoji. Ženidba sklopljena pod uvjetom o budućem jest nevaljana. Ordinarij mjesta može dati pismeno dozvolu da se sklopi ženidba pod uvjetom o prošlom i sadanjem (1102). — Za strah se više ne traži da bude nepravedan, nego je dovoljno da bude težak i izvanjski da bi ženidbu činio nevaljanom (1103). Odredbe o zastupničku kod vjenčanja jasnije i jednostavnije su izražene nego prije (1105). S obzirom na dozvolu za prisustvovanje vjenčanju, uz one koji su prema CIC 17 trebali biti uz ovlastitelja koji je davao dozvolu sada mogu biti i civilne vlasti, pa se sama idozvola može napisati na način civilnih dokumenata.

Ženidbeni oblik

Ženidbeni oblik ostaje i dalje (ad validitatem) uvjet valjanosti ženidbe. Prema novom Zakoniku đakon, delegirani od biskupa ili župnika, može biti službeni predstavnik Crkve prigodom vjenčanja koji u ime Crkve traži od zaručnika očitovanje pristanka (cf. 1108). Na nov način se određuje kako župnik i ordinarij prisustvuju vjenčanjima na svojem području svojih ili tuđih podanika, ako su bar jedan latinskog obreda (1109). Ako se radi o osobnim župnicima, oni mogu prisustvovati vjenčanju samo ako je jedan od zaručnika njihov podanik (1110). Nova je odredba koja dozvoljava ordinariju i župniku da mogu unutar svojega teritorija dati i generalnu dozvolu svim svećenicima i đakonima. Kada se radi o općoj delegaciji, treba biti dana pismeno (1111). Novi su propisi za krajeve gdje nema svećenika ili đakona, da mjesni biskup, uz pristanak Biskupske konferencije i dozvolu Svete Stolice, može delegirati laike da oni prisustvuju službeno u ime Crkve vjenčanju (1112). Laik mora biti sposoban pripraviti zaručnike za vjenčanje i obaviti dostojno obred vjenčanja 1112, & 2).

Nema više prednosti župa zaručnice prigodom vjenčanja (1115). Ženidbenim su oblikom vezani svi katolici koji su kršteni u Katoličkoj Crkvi ili su u nju prešli iz neke druge Crkve, a nisu formalnim činom uestupili iz Crkve, izuzev kada katolici sklapaju mješovitu ženidbu, pa je ženidbeni oblik samo *ad licitetem* i od njega biskup može dati oprost (1117). Propisi o mjestu govore da je to obično župska crkva, a u drugim crkvama ili drugim mjestima može se slaviti vjenčanje samo uz dozvolu mjesnog ordinarija (1118). Vjenčanje se obavlja prema propisima liturgijskih knjiga (1119), a Biskupske konferencije mogu same izraditi svoje obrednike, prema prilikama i običajima svojega kraja, koje za valjanost mora odobriti Sveta Stolica (1120).

Stari propisi o ubilježbi sklopljene ženidbe ostaju na snazi uz obvezu ordinarija koji je dao oprost, ako se radi o oprostima od ženidbenog oblika, da čim prije ubilježi vjenčanje u knjige u svom uredu i da javi dotičnom župniku koji je obavio izvide da unese vjenčanje u matice krštenih (1121).

Mješovite ženidbe

U novi je Kodeks uneseno gotovo sve što je već određeno i na snazi po motu proprio *Matrimonia mixta* od 31. ožujka 1970. Mješovite ženidbe među kršćanima više nisu pod zabranom, jer zabrana nema; nisu zapreka, jer ni prije nisu bile. Ostaju posebna vrsta ženidbe. S obzirom na ženidbeni oblik k. 1127. određuje da u ženidbama s istočnim odijeljenim kršćanima ženidbeni oblik obavezuje katolike za dopuštenost, a za valjanost se traži da vjenčanju prisustvuje crkveni službenik. To je uzeto iz dekreta *Crescens matrimoniorum* (AAS 59 1967, 166). Ako u kojem slučaju kanonskom obliku smetaju velike teškoće, ordinarij mjesta katoličke strane ima pravo da — posavjetovavši se s ordinarijem mjesta u kojemu će se slaviti vjenčanje — u pojedinim slučajevima dispencira od oblika, ali uz uvjet održavanja nekog javnog načina vjenčanja; Biskupska konferencija može izdati propise po kojima će se, radi usklađenosti među biskupijama, davati oprost (1127). Na Biskupskim je konferencijama da odrede način kako će se davati izjave, koje se uvijek traže u mješovitim ženidbama, kao i u slučajevima kada se radi o razlici vjere ili o onima kojima se zbog nedostojnosti zabranjuje crkveno vjenčanje (k. 1071).

Tajna ženidba

S obzirom na tajnu ženidbu ostalo je isto kao u CIC 17, uz obvezu da izvidi budu obavljani tajno, da možda nešto ne priječi vjenčanje. Sve je pojednostavnjeno, pa se ne traži *gravissima et urgentissima causa* za takvu ženidbu; mora biti velika sablazan da bi se objavila tajna ženidba (1130—33).

O učincima ženidbe

Očekivalo se da će se na ovome mjestu više reći o obitelji, jer je o tome i *Gaudium et Spes* govorio, ali se to nije ostvarilo, izuzev što se govori

o sakramentalnom osnaženju supruža i njihovoj posveti u k. 1134. U samim propisima sve je ostalo isto osim što se nezakonita djeca mogu pozakoniti i otpisom Svete Stolice (1139).

O rastavi supruža

Ovo je poglavlje razdijeljeno na dva dijela. U prvom se govori o rastavi samog ženidbenog veza, a u drugom o rastavi, u kojoj se ne ruši ženidbeni vez. Cijelo je poglavlje uređeno mnogo bolje nego prije u CIC 17, pa je zato mnogo jasnije. Zadržana je odredba božanskog prava da se ne može nikakvom ljudskom moću rastaviti tvrda izvršena ženidba (1141). Tvrda neizvršena ženidba rastavlja se samo iz opravdana razloga od Rimskog Prvosvećenika (1142) prema propisima prvi put stavljenim u Zakonik *O procesu za oprost od tvrde neizvršene ženidbe*, k. 1697—1706. Pavlovskom povlasticom rastavlja se ženidba dvoje nekrštenih, ako jedna strana primi krštenje, a druga odstupa (1143). Ordinarij može dozvoliti ovome novokršteniku da sklopi ženidbu s nekrštenim uz održavanje propisa o mješovitim ženidbama (1147).

Nekršteni koji ima mnogo nekrštenih žena može, pošto se krsti u Katoličkoj Crkvi, uzeti jednu od žena, a druge otpustiti, ako ne želi s prvom živjeti. Vjenčanje se treba obaviti po kanonskim propisima, a ordinarij se mora pobrinuti da na neki način budu zbrinute i ostale žene, jer to zahtijeva pravda, kršćanska ljubav i naravna pravednost (1148). Nekršteni, koji se pokrsti, a ne zna što je s njegovom ženom, jer je daleko od njega radi ropstva ili progonstva, može uzeti drugu ženu, iako je možda prva primila krštenje (1149). Iz ovoga se vidi da su izgubile svaku vrijednost konstitucije iz XVI. stoljeće po kojima se uređivala gornja materija u CIC 17.

U drugome se članu ne govori više o rastavi od postelje, stola i stanovanja, nego o rastavi uz ostajanje na snazi ženidbenog veza. Cilj Zakonika jest spasiti obitelj i obiteljsku zajednicu pa »usrdno preporuča« da nevini suprug ili supruža, vođeni kršćanskom ljubavlju u brizi za dobro obitelji, oprostite drugoj strani i ne raskidaju ženidbeni život. Ako se ipak dogodi rastava, nevina strana dužna je u roku od šest mjeseci obavijestiti crkvenu vlast, koja će, sve dobro odvagavši, vidjeti ne bi li se nevina strana mogla nagovoriti da oprost i uspostavi zajedništvo života i ljubavi (1152). Pojednostavnjeni su ipak razlozi za rastavu, uz čvrstoću ženidbenog veza jer je dovoljno da je u opasnosti život ili supruža ili djece, ili jednostavno nesnošljiv život u zajednici, da se zatraži i dobije rastava, uz uvjet da, čim prestanu ovi razlozi, odmah nanovo bude uspostavljen zajednički život (1153).

Ukrepljenje ženidbe

U pitanjima ukrepljenja nema novosti izuzev nekoliko jasnijih pravnih pojmova u propisima o običnom ukrepljenju. Ukrepljenje u korijenu mnogo je jasnije i bolje je formulirano nego u CIC 17. Prvi kanon daje definiciju iz koje se vidi da se *sanatio in radice* ne može više smatrati oprostom od obnavljanja pristanka, nego je to samostalna stvar. Na ovaj

način mogu se ukrijepiti sve ženidbe koje su nevaljane zbog manjka u osobi ili u obliku, razumljivo ako postoji pristanak u času kada se daje ukrepljenje. Sanacija se smije dati samo ako se razborito predviđa da stranke žele nastaviti ženidbeni život (1161). Uz Apostolsku Stolicu, koja je sebi pridržala sanacije *in radice* za slučajeve kad se radi o celibatu ili o zaprekama naravnog ili božanskog pozitivnog prava, koje su već prestale, ali su u času vjenčanja postojale, ukrijepiti ženidbu na ovaj način može i dijecezanski biskup.

DAS NEUE IM NEUEN KIRSHLICHEN EHERECHT

Zusammenfassung

Der neue CIC hat sieben Bücher. Der Liber IV über den Heildienst der Kirche. Innerhalb dieses Buchs handelt die Pars I über die Sakramente; darin der Titulus VII über die Ehe. Er umfasst die Canones 1055—1165, in 10 Kapitel verteilt.

Es ist gewiss von verträgender Bedeutung, dass die Ehezwecklehre des alten CIC im neuen Recht aufgegeben und die Beschreibung der »Gaudium et spes« (Art. 48) des II. Vatikanums übernommen wurde.

Hier ist manches gestrichen, anderes vereinfacht und vieles den regionalen Bischofkonferenzen überlassen worden.

Es ist neu auch die Zählung der Stamm-Stufen bei der Blutverwandschaft und Schwägerschaft. Mann zählt es in der Zukunft nach dem römischen Recht. Es gilt can. 108 § 3: »In der Seitenlinie sind so viele Stamm-Stufen wie die Personen in beiden Linien; der Stamm wird dabei nicht mitgerechnet.«

Bedeutungsvolle Neuheit stellt Codex im Abschnitt über den Ehekonsens dar, sowohl in Bezug auf die Erkenntnis wie auf den Willen auch (1095—1107).

Die Eheschlussform (1108—1123) ist fast wie früher geblieben, aber es ist jetzt eine allgemeine Delegation auch an andere Priester, nicht nur an Kapläne, und Diakonen möglich (1111). Der Diözesanbischof kann auch die Laien für die Eheassistenz delegieren, wenn das die Bischofkonferenz zustimmt.

Die Verordnungen über Mischehe (1124—1129) sind aus *Motuproprio* »*Matrimonia mixta*« fast unverändert übernommen.

Ueber Trennung der Ehegatten und die Gültigmachung der Ehe sprechen cc. 1141—1165.